

Kedves Olvasó!

Folyóiratunk ezen számának megjelenésekor éppen 200 éve lesz annak, hogy Széchenyi István elmondta első, magyar nyelvű beszédét a reformkor kezdetét jelentő pozsonyi országgyűlés felső tábláján, majd három héttel később az alsóházi felszólalásában felajánlotta birtokainak egyévi jövedelmét egy tudós társaság, a későbbi Magyar Tudományos Akadémia létrehozására, amely intézmény azóta is nemzeti identitásunk legfőbb őrzője.

Az MTA rendes tagja az egyik szerzője első tanulmányunknak, ami a hasznosság koncepciójának – szükségleteink kielégítését szolgáló termékek vagy szolgáltatások mekkora elégedettséget nyújtanak – elmélettörténeti alakulását, értelemezését és kritikáit mutatja be az utilitarizmus normatív alapjaitól és a neoklasszikus közgazdaságtani nézetektől kezdve a marginális hasznosság elméletén és a racionális választás modelljén keresztül a viselkedési közgazdaságtanig, ami már az emberek kognitív korlátait, döntési torzításait és hibáit, valamint a döntési helyzetek kontextusát is figyelembe veszi, melynek mérése nemcsak elméletei, hanem gyakorlati szempontból is releváns.

Második tanulmányunk az elmúlt nyolc évi infláció alakulását és okait elemzi ARDL modell és Toda–Yamamoto-féle oksági teszt alkalmazásával Közép-Ázsia legnépesebb, 35 milliós országában, az 1991. augusztus 31-e óta független, de hintapolitikát folytató Üzbegisztánban, ahol a központi bank árstabilitási törekvései, restriktív monetáris és árfolyampolitikája ellenére a nem monetáris és a külső tényezők (termelői árak, világpiaci nyersanyagárak) miatt a kitűzött 5% helyett jelenleg évi 8,7%-os az infláció. A szerző véleménye szerint az infláció hatékony kezeléséhez, a költségoldali infláció mérsékléséhez az állami dominancia és a kereskedelmi korlátok csökkentésére, a gazdaság szerkezeti reformjaira és a kulcsfontosságú ágazatokban a verseny erősödésére van szükség.

Harmadik tanulmányunk a magasabb kockázati szinttel rendelkező magyar BUX (nagyobb szórás, tágabb interkvartilis terjedelem, jelentősebb szemivariancia, ugyanakkor kedvezőbb kockázat-hozam kombináció) és a stabilabb teljesítményt nyújtó román BET index 2021 és 2025 közötti összehasonlító elemzését tartalmazza. A szerzők rámutatnak a két piac közötti egyértelmű különbségekre, a portfóliókezelés összetettségére, sajátosságaik megértésére, és arra, hogy a befektetők kifinomult portfólióoptimalizálási technikák tudatos alkalmazásával hogyan tudják hatékonyan igazítani kockázati kitétszégüket hozamcéljaikhoz. Azt tanácsolják a befektetőknek, hogy körültekintően mérlegeljék a piaci folyamatokat és a makrogazdasági környezet alakulását, ha magyar részvényekbe fektetnek.

Negyedik tanulmányunk a fenntarthatósági jelentések és jelentés tanúsítások szerepét elemzi a vállalatok környezeti, társadalmi és vállalatiirányítási (ESG) teljesítményének fókuszában cseh, osztrák, magyar, német, lengyel és luxemburgi cégek húsz éves gyakorlatát figyelembevéve. A bizonyosságnyújtás érettségének Kaplan-Meier túlélési elemzése azt mutatja, hogy a nagyvállalatok jellemzően a jelentéstétel körülbelül három éve után vezetik be a külső bizonyossági megbízásokat.

A szerző rávilágít az első alkalommal kötelező bizonyosságot nyújtó ESRS-jelentéseket készítő vállalatok gyakorlati implikációira, és tárgyalja a minta összetételével és a regionális hatókörrel kapcsolatos korlátozásokat, és arra a következtetésre jut, hogy a fenntarthatósági jelentésekben szereplő megbízhatósági nyilatkozatok nem feltétlenül növelik a vállalatok átláthatóságát, elszámoltathatóságát, hitelességét és pontosságát, és féltő, hogy az új Omnibus-rendelet még kedvezőtlenebbül befolyásolhatja a jelentéstételi kötelezettségeket és a bizonyossági követelményeket.

Ötödik esettanulmányunk az intézményi minőségirányítási és önértékelési modellek hatását elemzi a közzféra teljesítményére, mégpedig a Kenyai Központi Bank által végzett felmérés alapján. A szervezeti kultúrába beágyazódó, vezetés által támogatott önértékelési modellek jelentősen hozzájárulhatnak a szolgáltatásnyújtás javulásához és a stratégiai célok összehangoláshoz. Az eredmények azt mutatják, hogy bár számos minőségirányítási gyakorlat teljesítményjavulást eredményez, mégis az egyetlen statisztikailag szignifikáns előrejelző tényező a vezetői elkötelezettség.

Hatodik tanulmányunk kulcsszavas szövegelemzési módszer segítségével azt vizsgálja, hogy a 2004-ben az Európai Unióhoz csatlakozott kelet-európai országok bírósági pénzügyi jogi kérdésekben előzetes döntéshozatal céljából hányszor és milyen típusú ügyekben kértek iránymutatást az Európai Unió Bíróságától. A gyakoriság elsősorban a bírók felkészültségétől, nyitottságától, a tanácsadói hálózat létezésétől és az igazságszolgáltatási rendszertől elvárt aktivizmus mértékétől függ. A szerző kutatásainak eredményeként megdőlt az a formális logikai következtetés, hogy egy kisebb igazságszolgáltatási rendszerrel rendelkező ország kevesebbszer fordul az EUB felé, mint egy nagyobb, mivel például a százezer lakosra jutó feltett kérdések számosságát tekintve hazánk megelőzi Lengyelországot, ahol a hozzáadott érték adó iránylevele, az adómentességek és adókedvezmények kérdése és az alapfogalmak tisztázása okozta a legtöbb szakmai problémát, míg a balti országok vámügyi kérdésekben aktívabbak. Az EUB szerint a héa működési mechanizmusának része az adósemlenség, ezért sem a számlák helyesbítéséhez, sem az adólevonáshoz való jog nem korlátozható, és áfacsalás esetén az adóhatóságnak kell bizonyítania, hogy az adózó visszaélt adólevonási jogával. A bíróknak rendszeresen értelmezniük kell az EUB határozatokat, és nemcsak a saját országa által feltett kérdéseket, hanem más országok bírái által indítványozott eljárásokat is nyomon kell követniük.

Folyóiratunk mostani számának interjúalánya Palócz Éva független makrogazdasági elemző, a Kopint-Tárki Konjunktúrakutató Intézet Zrt. vezérigazgatója és a Magyar Közgazdasági Társaság alelnöke. 1974-ben végzett a Marx Károly Közgazdasági Egyetemen, ahol 1981-ben egyetemi doktori, majd 1992-ben PhD fokozatot szerzett „A szolgáltatások nemzetközi kereskedelme” című disszertációjával. A kilencvenes években dolgozott az ÁV Rt.-ben, a müncheni IFO gazdaságtudományi intézetben, a Budapest Bankban, az MNB-ben és Magyar Kereskedelmi és Iparkamarában. Fiskális politikát tanít az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Politológia MA képzés szakpolitikai kurzusán. Elemzései, előrejelzései, fiskális és monetáris politikáról írt kritikái, valamint gazdaság szerkezeti kutatásainak eredményei mindig nagy érdeklődést, vitát és pezsgést keltenek a hazai és a külföldi közgazdászok körében. Ennek igazolására elegendő az alábbi három, általa megfogalmazott problémafelvetésen elgon-

dolgodni: a hazai oktatási rendszerben háttérbe szorul a gyerekek önállóságának és gondolkodásának fejlesztése; rendkívül demoralizáló hatása van a túlárazásnak és a korrupciós átitatottságnak; már három éve mélyponton van a magyar gazdaság, de el kell kerülni a leminősítést, mert az hosszú évekre befagyasztaná a növekedést.

Egy rövid beszámolót nyújtunk a Central and East European Management Development Association által 2025. június 15–21. között Bledben megrendezett International Management Teachers Academy képzésről, amely korszerű, hallgatóközpontú és élményalapú oktatási módszerek alkalmazására készítette fel a résztvevőket.

Végezetül könyvszemlénkben a Nagy Sándor Gyula szerkesztésében megjelent „The Economics of Regional Integration” c. könyvet ajánljuk a tisztelt Olvasó figyelmébe, amely a regionális integráció kérdése befolyásoló tényezőivel, sikereivel, kudarcaival és az egyes országok társadalmi-gazdasági fejlődésére gyakorolt hatásával foglalkozik. Egy hasznos és innovatív alkotás, amely nemcsak elméleti kereteket kínál az integráció vizsgálatához, hanem egy új, összehasonlítható módszertani megközelítéssel gyakorlati alkalmazhatóságra törekszik, reflektál a globális gazdasági átrendeződésekre, továbbá praktikus útmutatást is nyújt a döntéshozók, kutatók és régiós integrációkkal foglalkozó szakemberek számára. ■

Lukács János
főszerkesztő